

ВСТУП

Вибори і демократія – нерозривно пов'язані між собою категорії політичної науки. Їхній зв'язок є настільки тісним, що дуже важко зрозуміти, яка з них є причиною, а яка наслідком: з одного боку, важко уявити повноцінне функціонування демократичного політичного режиму без наявності інституту демократичних виборів; з іншого, – вибори повною мірою можуть бути реалізовані лише в умовах функціонування демократії. Вищесказане дає змогу зробити логічне припущення, що вибори є одночасно як атрибутом, так і каталізатором демократії. Адже у повноцінному вигляді вони не можуть існувати одне без одного, і навпаки, у взаємодії сприяють як розвитку демократичного суспільства, так і вдосконаленню організації й проведенню виборчого процесу.

Необхідно вказати й на те, що наявність та функціонування інституту виборів ще не є свідченням того, що вони виступають елементом демократії та сприяють її розвитку. Тоталітарна радянська та світова виборчі практики показують, що інститут виборів може функціонувати і в недемократичних режимах, але у цих умовах, не сприяючи демократичним перетворенням, він є інструментом в руках недемократичної правлячої верхівки для легітимації своїх повноважень та зміцнення її владних позицій. Інститут виборів у тоталітарних та авторитарних режимах перетворюється на формальність, яка необхідна лише для створення позитивного іміджу влади як “ліберальної структури” та пропаганди “демократичних устремлінь” різних правителів.

Сьогодні очевидним є той факт, що вибори лише за певних умов можуть стати елементом демократії та сприяти її розвитку. Для того, щоб бути атрибутом демократичного політичного режиму, самі вибори повинні мати демократичний характер. Тому вибори повинні відбуватися на основі апробованих світовою виборчою практикою та закріплених у законодавстві держав відповідних правових засад – демократичних принципів виборів. Коли під час виборчого процесу усі його учасники

будуть неухильно дотримуватись демократичних принципів виборів, лише тоді можна говорити про створення сприятливих умов для того, щоб останні стали формою реалізації принципу народного суверенітету, а їхній результат відображав реальне волевиявлення громадян.

Виборча практика в Україні за роки незалежності свідчить про систематичні порушення багатьох демократичних принципів виборів під час виборчих перегонів. Більше того, відсутність у нашої державі повноцінного інституту демократичних виборів є однією з основних причин, які не дають можливості міжнародній спільноті остаточно сприймати Україну як посткомуністичну державу, яка послідовно прагне та здійснює реформування політичної системи у напрямі побудови стабільного демократичного політичного режиму. Саме ця обставина зумовлює актуальність дослідження, оскільки вивчення змісту та особливостей політико-правового регулювання демократичних принципів виборів в Україні не тільки дасть змогу краще зрозуміти їхню сутність, але й сприятиме втіленню принципів на практиці. Це, своєю чергою, позитивно впливатиме на демократичні перетворення в нашій державі загалом та на демократичний характер виборчої практики зокрема.

Необхідно констатувати, що в Україні, а це очевидний факт, відсутні комплексні дослідження демократичних принципів виборів як основних атрибутів демократії. Вітчизняні дослідники розглядають деякі з них, але лише в контексті перебігу виборчого процесу. Праці вітчизняних авторів здебільшого розглядають правові аспекти виборчих кампаній. Науковців з певних причин більше цікавлять формальні питання дотримання законності під час виборчих перегонів, а не політичні наслідки порушення демократичних принципів виборів.

Необхідно наголосити, що характер дотримання демократичних принципів виборів істотно впливає на політичну сферу суспільства. Їхнє дотримання чи недотримання зумовлюють конкретні політичні наслідки, які впливають не тільки на політичну ситуацію в державі загалом, але і на розвиток окремої

особистості зокрема. Вищесказане, на нашу думку, зумовлює потребу у комплексному політологічному дослідженні демократичних принципів виборів в Україні як атрибута демократичного політичного режиму.

Мета роботи – з'ясувати суть та вивчити аспекти політико-правового регулювання демократичних принципів виборів як невід'ємного елемента демократичних перетворень в Україні.

У запропонованій монографії здійснено детальний аналіз змісту, різновидів, особливостей та форм прояву на практиці кожного з демократичних принципів виборів, а також на основі вивчення вітчизняного виборчого законодавства за роки незалежності показано особливості їх регулювання та впровадження у практику політичного життя.